

COMUNICAT PER A LA FUNDACIÓ DE LA MARATÓ DE TV3 PER AVANÇAR EN LA SALUT MENTAL COMUNITÀRIA I SUPERAR REDUCCIONISMES EN SALUT

ACPSM-AEN Catalunya (Associació Catalana de Professionals de la Salut Mental), SMC Salut Mental Catalunya, Federació VEUS, Associació Activament, Ràdio Nikòsia, Associació Daruma, Departament de Psicologia Social (UAB), CERSIN (Centre d'Estudis i Recerca per a una Societat inclusiva-UAB), SPL (Servei Psicologia i Logopèdia-UAB), SGR-Grup de recerca Interacció i persona (UAB), ACPS (Associació Catalana per la Prevenció del Suïcidi), DSAS (Després del suïcidi Associació de Supervivents), Grup recerca LIS-UAB, Grup de recerca AFIN-UAB, Col·legi de Treball Social de Catalunya, Col·legi Oficial d'infermeres i infermers de Barcelona, Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya, Col·legi de Terapeutes Ocupacionals de Catalunya, ACAPIR (Associació Catalana de Psicòlegs Clínics i Residents), ASCISAM (Associació Catalana d'Infermeria en Salut Mental, La Capçalera, SCBPGS (Societat Catalano-Balear de Psicologia General Sanitària), FOCAP (Fòrum Català d'Atenció Primària), SEP (Sociedad Española de Psicoanálisis), ECPNA (Escuela de Clínica Psicoanalítica con niños y adolescentes), IPSI (Centre d'atenció docència i investigació en Salut Mental, IPSI (Formació Psicoanalítica), ACCEP (Associació Catalana per a la Clínica i l'Ensenyament de la Psicoanàlisi), FPB (Fòrum Psicoanalític de Barcelona), Fundació els Tres Turons, ACPP (Associació Catalana de Psicoteràpia Psicoanalítica), BCN Salut Mental, Taula de salut Mental i Addiccions del Vallès Nord i Baix Montseny

---

BARCELONA, 17 de juny del 2021

La pròxima edició de la Marató de TV3, el desembre de 2021 es dedica a la salut mental i han començat les primeres notícies al respecte. Celebrem la decisió de l'elecció d'aquesta temàtica, donada la rellevància de la salut mental en la nostra societat i, especialment en aquest moment, en què estem convivint amb la crisi generada per la "sindèmia" pel COVID-19.

Hem observat que, en l'enfocament periodístic i científic que adopta TV3 hi ha, de forma subjacent, un concepte de salut mental de tipus biomèdic. Aquest model es fonamenta, bàsicament, en la consideració que l'origen dels trastorns mentals està en els desequilibris químics del cervell i, en conseqüència, la recerca i els tractaments que proposa per a la seva solució són de tipus biològic i farmacològic. No obstant això, la teoria dels desequilibris químics no és sostinguda per bona part de la investigació actual. Aquest és un model ^{12 3 4 5}reduccionista quant a factors causants del malestar en salut mental, que comporta la medicalització del malestar i patiment psíquic i que, a més a més, repercuteix en un alt cost econòmic per al sistema sanitari.

Els/les sotasignats no compartim aquesta conceptualització restrictiva de la Salut Mental perquè considerem que els processos de salut i malaltia, igual que el desenvolupament humà, sols poden ser entesos des d'una concepció biopsicosocial. Una perspectiva orientadora es la de Benedetto Sarraceno⁶⁶, autor de referència internacional que defensa experiències innovadores crítiques amb el model biomèdic. Altres informes d'experts tant a nivell nacional com internacional, recomanen que les polítiques públiques en salut mental es fonamentin en abordatges integrals i en la valoració holística de la persona, que engloba aspectes psíquics, relacionals i socials, a més dels biològics.^{7 8 9 10}

¹ Deacon BJ. The biomedical model of mental disorder: A critical analysis of its validity, utility, and effects on psychotherapy research. *Clin Psychol Rev.* 2013 Nov; 33 (7), 846-61. doi: 10.1016/j.cpr.2012.09.007

² Folk J. and Folk M. The chemical imbalance theory-officially anxietycentre; 2020 [citat 15 maig 2021]. Disponible a: <https://www.anxietycentre.com/anxiety/chemical-imbalance.shtml>

³ Kendler KS, and Schaffner KF. The dopamine hypothesis of schizophrenia: an historical and philosophical analysis. *Philosophy, psychiatry and psychology review.* 2011; 18 (1), 41-63. doi:10.1353/ppp.2011.0005

⁴ Moncrieff J. A critique of the dopamine hypothesis of schizophrenia and psychosis. *Harv Rev Psychiatry.* 2009; 17(3):214-25. doi:10.1080/10673220902979896

⁵ Pies RW. Debunking the Two Chemical Imbalance Myths Again. *Conversations in critical psychiatry. Psychiatric times.* 2019; 36 (8), 9-11. Disponible a <https://www.psychiatrictimes.com/view/debunking-two-chemical-imbalance-myths-again>

⁶ Sarraceno B. Discurso global, sufrimientos locales. Barcelona: Herder; 2018. ⁷ Fundació Sant Pere Claver. Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. 2017. Disponible a: <https://www.santpereclaver.org/informe-impacte-factors-socials-salut-mental/>

⁷ Fundació Sant Pere Claver. Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. 2017. Disponible a: <https://www.santpereclaver.org/informe-impacte-factors-socials-salut-mental/>

⁸ Red PROEM. Informe y hoja de ruta sobre el estado actual, necesidades y recomendaciones de la Red PROEM para la mejora de la evaluación psicológica y la promoción de la Salud Mental y bienestar emocional en los jóvenes. 2018; Jaén.

⁹ Naciones Unidas. Informe del Relator Especial sobre el derecho de toda persona al disfrute del más alto nivel posible de salud física y mental. A/HRC/35/21. 2017; Disponible a: <http://undocs.org/es/A/HRC/35/21>

¹⁰ Unión Europea. (2015). Atención a la Salud Mental del Adolescente en Europa: Situación, recomendaciones y directrices de la red ADOCARE. Bruselas. <http://www.adocare.eu/wp-content/uploads/2015/12/ADOCARE-SPANISH-2015-1.pdf>

L'evidència científica al nostre país inclou aportacions que basen la recerca en salut mental en la concepció biopsicosocial. Aquesta recerca sobre el malestar psíquic té en compte la biologia i la psicologia, però fa èmfasi en la vessant relacional i social de l'ésser humà, malgrat que sigui més complexa. La recerca amb metodologia qualitativa, pròpia de les ciències socials, també ofereix la possibilitat d'aprofundir en els determinants socials que estan estretament lligats al patiment emocional.

Des de la pròpia Marató de TV3 s'han desenvolupat projectes de recerca¹¹ que buscaven comprendre els trastorns mentals amb una mirada que integra la diversitat de factors que contribueixen a protegir, desenvolupar i posar en risc la salut mental de les persones. D'altra banda, també disposem de professionals experts en procediments metodològics i estadístics per investigar sobre psicoteràpia que compta amb l'interès dels professionals de la Xarxa de Salut Mental i Addiccions de Catalunya.¹²

A nivell internacional, són nombrosos els estudis i línies de recerca que estan treballant en aquesta direcció.^{13 14 15 16 17 18 19} Una perspectiva sobre la salut mental que té en compte el paper de l'educació, la migració, la precarietat laboral, la cohesió social d'una determinada comunitat, els esdeveniments traumàtics o l'estil parental en la infància, per posar alguns exemples, en la constitució, desenvolupament, modulació i manteniment dels trastorns mentals.

Aquesta concepció de la salut mental implica, també, articular els sabers dels professionals

¹¹ Los malestares de los adolescentes: Estilos de vida, salud mental y estrategias profanas para afrontar la adversidad, financiada por el Ministerio de Ciencia e Innovación del Gobierno de España (CSO20009-08432) y la Fundació Marató TV3 (0907730/31)

¹² Castillo Goroyoa y Mercadal Rotger. (2020). *Psicoterapia Psicoanalítica, investigación, evaluación y clínica*. Barcelona: Herder.

¹³ Grogan K, MacGarry D, Bramham J, Scriven M, Maher C, Fitzgerald A. Family-related non-abuse adverse life experiences occurring for adults diagnosed with eating disorders: A systematic review. *J Eat Disord*. 2020;8(1)

¹⁴ Marley C, Mauki B. Resilience and protective factors among refugee children post-migration to high-income countries: A systematic review. *Eur J Public Health*. 2019;29(4):706–13.

¹⁵ Bertossi Urzua C, Ruiz MA, Pajak A, Kozela M, Kubinova R, Malyutina S, et al. The prospective relationship between social cohesion and depressive symptoms among older adults from Central and Eastern Europe. *J Epidemiol Community Health*. 2019;73(2):117–22.

¹⁶ Shields-Zeeman L, Petrea I, Smit F, Walters BH, Dedovic J, Kuzman MR, et al. Towards community-based and recovery-oriented care for severe mental disorders in Southern and Eastern Europe: Aims and design of a multi-country implementation and evaluation study (RECOVER-E). *Int J Ment Health Syst [Internet]*. 2020;14(1):1–14. Available from: <https://doi.org/10.1186/s13033-020-00361-y>

¹⁷ Rönblad T, Grönholm E, Jonsson J, Koranyi I, Orellana C, Kreshpaj B, et al. Precarious employment and mental health: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Scand J Work Environ Health*. 2019;45(5):429–43

¹⁸ Kivimäki M, Batty GD, Pentti J, Shipley MJ, Sipilä PN, Nyberg ST, et al. Association between socioeconomic status and the development of mental and physical health conditions in adulthood: a multi-cohort study. *Lancet Public Health*. 2020;5(3):e140–9

¹⁹ Cortès-Franch I, Escribà-Agüir V, Benach J, Artazcoz L. Employment stability and mental health in Spain: towards understanding the influence of gender and partner/marital status. *BMC Public Health*. 2018;18(1):1–11

organitzats en equips interdisciplinaris^{20 21 22} i aquells que provenen de les persones amb experiència pròpia i la dels seus familiars²³. La seva participació en el desenvolupament de la salut mental comunitària²⁴ és important per desfer i evitar els estigmes que, encara, acompanyen el patiment mental. Una salut mental que incorpora la veu de les persones ateses i dels seus familiars i evita l'estigma.

Som molts els professionals de la psiquiatria, psicologia clínica, infermeria de salut mental, atenció primària de salut, treball social, educació social, teràpia ocupacional, docents, auxiliars, integració social, etc. que compartim un model de Salut Mental Comunitària i ho fem tractant i acompanyant els processos de les persones en els seus entorns de convivència. Un model que és comú al moviment social en pro de la salut mental, integrat per les persones amb problemes de salut mental i les seves famílies. És també fonamental la col·laboració amb altres sistemes públics d'atenció i cures (serveis socials, educació, justícia, etc.). En definitiva, treballeu i defensem la Xarxa Pública de Salut Mental i Addiccions fonamentada en la protecció dels drets humans i en les bones pràctiques assistencials per assolir el dret de tots i totes a la salut i gaudir d'una ciutadania plena.

En aquest comunicat **DEMANEM** que la Marató de TV3 d'enguany incorpori aquesta perspectiva en el tractament periodístic i de la comunicació sobre la salut mental. Alhora, demanem que els criteris científics de selecció dels projectes de recerca que opten a guanyar un suport econòmic incloguin:

- Una mirada fonamentada en el model integral de la Salut Mental Comunitària. Una perspectiva que prioritzi la promoció i la prevenció dels trastorns mentals i que ha de ser, necessàriament, rigorosa, sensible i prudent en consonància amb el moment complex que afrontem com a societat derivat de la pandèmia de COVID-19.

- Visibilitat de l'efecte que les condicions de vida i els determinants socials tenen sobre la salut, tal com assenyalen els informes de l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya.²⁵

²⁰ Romeu-Labayen M, Rigol Cuadra MA, Galbany-Estragués P, Blanco Corbal S, Giralte Palou RM and Tort-Nasarre G. Borderline personality disorder in a community setting: service users' experiences of the therapeutic relationship with mental health nurses. *Int J Ment Health Nurs*. 2020 Oct;29(5):868-877. doi: 10.1111/inm.12720

²¹ Moreno-Poyato AR, Delgado-Hito P, Suárez-Pérez R, Lluch-Canut T, Roldán-Merino JF, Montesó-Curto P. Improving the therapeutic relationship in inpatient psychiatric care: Assessment of the therapeutic alliance and empathy after implementing evidence-based practices resulting from participatory action research. *Perspect Psychiatr Care*. 2018; Apr;54(2):300-308. doi: 10.1111/ppc.12238. Epub 2017 Sep 13. PMID: 28901552

²² Juliá-Sanchis R, Aguilera Serrano C, Megías Lizancos F, Correa-Urquiza M, Martorell-Poveda MA. Evolución y estado del modelo comunitario de atención a la salud mental. *Informe SESPAS. Gac Sanit*. 2020;34 (Supl 1):81-6.

²³ Martínez-Hernández, A., DiGiacomo, S.M., Carceller-Maicas, N. et al. (2014). Non-professional help-seeking among young people with depression: a qualitative study. *BMC Psychiatry*. 2014;14, 124. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-14-124>

²⁴ Keet R, de Vetten-Mc Mahon M, et al. Recovery for all in the community; position paper on principles and key elements of community-based mental health care. *BMC Psychiatry*. 2019; 19:174

²⁵ Generalitat de Catalunya (2017). Observatori sobre els efectes de la crisi en la salut de la població. Desigualtats socioeconòmiques en la salut i la utilització de serveis sanitaris públics en la població de Catalunya. Barcelona: Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya.

- La prioritització de la infància, l'adolescència i la joventut, com un dels principals col·lectius que està patint les conseqüències de la crisi de la COVID-19 i que tenen importants efectes persistents i greus en la salut mental al llarg de la vida i, per tant, en el nostre futur com a societat.

- La integració de la veu de les persones amb experiència pròpia en salut mental i les seves famílies, defensant els seus drets i evitant pràctiques assistencials coercitives.

- La incorporació de la veu dels professionals des de la diversitat de disciplines que treballem en els serveis públics i que desenvolupem recerques aplicades.

Afegim, per finalitzar, que restem a disposició de la Fundació de La Marató de TV3 amb l'ànim de contribuir i assegurar que La Marató de salut mental d'enguany sigui garant dels avenços de la ciència compromesa amb les persones que conviuen amb patiment emocional, amb la ciutadania i amb la societat.

Restem a la vostra disposició per a qualsevol dubte o aclariment.

Atentament,

Junta de l'ACPSM-AEN Catalunya

Associació Catalana de Professionals de la Salut Mental-AEN Catalunya

Presidenta: Berna Villarreal

Federació Salut Mental Catalunya

Presidenta: Enriqueta Vidal

Federació Catalana d'Entitats de Salut Mental en 1ª Persona

President: Toni Santander

Activament

Presidenta: Mònica Civill

Nikòsia

President: Marcos Obregón

Associació Daruma

President: Francesc Ventura i

Associació Catalana per la Prevenció del Suïcidi

Presidenta: Clara Rubio

Després del Suïcidi - Associació de Supervivents (DSAS)

Presidenta: Cecília Borràs Murcia

Fundació els Tres Turons

Director: Alfons J. Santos

Departament de Psicologia Social Director:

Miquel Domènech

Centre d'Estudis i Recerca per a una Societat Inclusiva

Director: Josep Maria Sanahuja

Unitat de Psicogènere. Servei Psicologia i Logopèdia

Coordinadora: Margot Pujal

SGR-Grup de Recerca Interacció Persona- Ambient en Psicopatologia. Departament de Psicologia clínica i de la salut.

IP: Neus Vidal Barrantes

Grup de recerca Lis – Grup d'Estudis Socials i de Gènere sobre la corporalitat, la subjectivitat i el patiment evitable

IP: Enrico Mora

AFIN - Grupo de Investigación

IP: Diana Marre

Associació Catalana de Psicòlegs Clínics i Residents

Presidenta: Paola Punsoda

Associació Catalana d'Infermeria en Salut Mental

President: Àlex Marieges

Societat Catalano-Balear de Psicologia General Sanitària

Presidenta: Marina López

Col·legi Oficial de Treball Social
de Catalunya

Degana: Conchita Peña Gallardo

COL·LEGI OFICIAL
INFERMERES I INFERMERS
BARCELONA

Col·legi oficial d'infermeres i
infirmers Barcelona

Degana: Paola Galbany

COL·LEGI D'EDUCADORES I EDUCADORS
SOCIALS DE CATALUNYA

Col·legi d'Educadores i
Educadors Socials de
Catalunya

Degana: Maria Rosa Monreal

Col·legi de Terapeutes Ocupacionals
de Catalunya

Degana: Carme Olivera Noguerola

Fòrum Català d'Atenció Primària

Presidenta: Meritxell Sánchez-Amat,

La Capçalera Barcelona

Presidenta: Clara Puértolas

Sociedad Española de Psicoanálisis

Presidenta: Ester Palerm Marí

iPsi

Centre d'atenció
docència i investigació
en Salut Mental

IPSI _ Centre d'atenció,
docència i investigació en
Salut Mental

Presidenta: Diana Barenblit,

iPsi

Formació Psicoanalítica

Formació Psicoanalítica

Presidenta: Anna Segura.

Escuela de Clínica Psicoanalítica con
niños y adolescentes

Director: Carlos Blinder

ACPP- Associació Catalana de
Psicoteràpia Psicoanalítica

Presidenta: Marissol Matamoras

FPB - Fòrum Psicoanalític

Barcelona President: Guillem

Pailhez

ACCEP - Associació Catalana per a la
clínica i l'ensenyament de la
Psicoanàlisi

BCN Salut Mental

President: Lluís Lalucat

Taula de salut Mental i Addiccions
del Vallès Nord i Baix Montseny

Constituïda per 20 entitats i serveis
del territori de Vallès Nord i Baix
Montseny amb seu a Granollers

Coordinadora: Isabel Alcalde
President: Francesc Ventura i Riera